

Scholenprogramma Groningen: hoe een bedreiging een kans werd

Naast de regiobreed erkende ellende die de aardbevingen met zich mee hebben gebracht, zijn er ook belangrijke stappen vooruit gemaakt. Als we kijken naar het scholenprogramma, zijn er vanaf 2016 een 63-tal nieuwe kindcentra en scholen in het gebied gebouwd. Die geven een stimulans aan de leefbaarheid en zorgen voor vertrouwen in de toekomst. Kinderen in veilige en nieuwe scholen, het is essentieel. De regionale aanpak die dit mogelijk maakte, komt dit jaar tot een afronding, een moment om stil te staan bij een indrukwekkend resultaat.

De start

Voor het eerste begin van het scholenprogramma gaan we terug naar 2014. In dat jaar vielen bij de gemeente Loppersum twee dikke rapporten in de bus met een beschrijving van de veiligheidsrisico's van een tweetal schoolgebouwen in het dorp Loppersum als gevolg van de aardbevingen. De betrokken schoolbesturen trokken aan de bel: kinderen in onveilige scholen? Onbestaanbaar! Zo ontstond vanaf 2014/2015 het scholenprogramma Groningen.

De eerste concrete actie leidde tot het verwijderen van alle 'hoog-risico'-elementen aan gebouwen. Daarnaast maakten de versterkingsadviezen voor de schoolgebouwen duidelijk dat er een investering van vele tientallen miljoenen nodig zou zijn. Gemeenten en schoolbesturen kwamen daarbij voor lastige keuzes te staan: besluiten we tot aanpassen van een bestaand schoolgebouw of kiezen we een ander pad, bijvoorbeeld nieuwbouw, zo mogelijk in de vorm van samenwerking tussen verschillende scholen? Dit ook om in te kunnen spelen op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals op de demografische krimp.

De procesorganisatie

De realisering van nieuwe onderwijsvoorzieningen is geen sinecure. Daarom werd het scholenprogramma regionaal aangepakt. Met de betrokken gemeenten, de schoolbesturen in het gebied, met de NCG en met de NAM. Ook de teams hadden een belangrijke inbreng in het ontwerpen van hun nieuwe school. Verder werd samengewerkt met organisaties voor kinderopvang. Kortom, een groot aantal betrokkenen heeft de realisering mogelijk gemaakt. Dit noodzaakte tot een goede procesorganisatie, die regionaal is opgepakt.

Het scholenprogramma

Wat wilde het scholenprogramma? Hoe vlot kon de uitvoering?

In een tijd waarin de gevolgen van de aardbevingen duidelijk zichtbaar werden, was de noodzaak tot een visie onmisbaar. Eerst voor de regio als geheel, daarna voor de gemeenten afzonderlijk. Het was duidelijk: het moest niet alleen gaan om het aardbevingsbestendig maken, bij nieuwe scholen moest er ook rekening gehouden met een goed toekomstperspectief.

Een bedreiging? Maak er dan een kans van!

Gemeenten en onderwijs hebben in het scholenprogramma ingezet op een aantal doelen:

- *aardbevingsbestendige scholen*, inclusief daaraan verbonden functies als kinderopvang, sport- en spelaccommodaties e.d.;
- zorg voor een *hoge gebouwenkwaliteit* waarbij de scholen een gezond binnenmilieu hebben, duurzaam zijn en (bijna) energieneutraal worden gebouwd;
- let op de *toekomstbestendigheid van voorzieningen*, zodanig dat ze kunnen 'meebewegen' met de demografische ontwikkelingen met flexibiliteit voor toekomstig gebruik;
- waarborg een *hoge onderwijskwaliteit*, met het scholenprogramma als aanjaagfunctie voor de vorming van (integrale) kindcentra, samenwerkingscholen en twee-onder-een-dakvoorzieningen

Op die manier heeft het scholenprogramma naast de noodzakelijke versterking bijgedragen aan de leefbaarheid van de hele regio in Noordoost-Groningen. Zo werden in verschillende dorpen of wijken koppelingen gelegd tussen onderwijsvoorzieningen met overige voorzieningen als een dorps huis, wijkgebouw, bibliotheek en/of gymzaal.

“Het Scholenprogramma heeft in het aardbevingsgebied voor een enorme sprong voorwaarts gezorgd. Het resultaat van ‘samen de schouders eronder’, van urgentie, maar ook van voldoende middelen en heldere kaders. De kinderen en leerkrachten in Noordoost-Groningen ervaren dagelijks het prachtige resultaat.”

Uit: Pronkjewail, 2021

De financiën

Het scholenprogramma is een project geweest dat dankzij de inzet van vele tientallen miljoenen euro's tot stand kon komen. In een intensieve samenwerking tussen NCG, NAM en de gemeenten is daarvoor de financiële basis gelegd. Met als basisafspraken dat het geld voor bouwkundige versterking ook voor nieuwbouw mocht worden ingezet. In de uitwerking hebben gemeenten en schoolbesturen 'slimme carrousel's bedacht, zodat de kosten voor tijdelijke huisvesting konden worden beperkt en deze budgetten voor nieuwbouw kon worden benut. Zodoende werd nog méér nieuwbouw mogelijk. Daarnaast heeft het Rijk een forse financiële bijdrage geleverd om de schoolgebouwen op een hoge kwaliteit en een hoog duurzaamheidsniveau te krijgen. Deze rijksbijdrage (het 'toekomstpakket') was tevens ingegeven doordat binnen een beperkt aantal jaren vernieuwing van onderwijsvoorzieningen werd gerealiseerd, die anders een 30 tot 40-tal jaren zou kunnen duren. Ook in het vervolg van het scholenprogramma werden door Rijk, maar ook door de gemeenten zelf, extra budgetten toegevoegd vanwege de sterk stijgende bouwkosten. De gemeenten lieten zo zien dat de onderwijshuisvesting op ambitieuze wijze is en wordt uitgevoerd.

Resultaten

Wat begon als een sterke dreiging (scholen die niet bestand waren tegen aardbevingen), is opgepakt als een kans. Het resultaat heeft een prachtige vernieuwing betekend voor het onderwijs, maar tegelijkertijd een belangrijke impuls voor de leefbaarheid van het gebied zelf.

“Onder dreiging van bevingen, bestuurlijke drukte en veranderende inzichten werd met geld voor het in stand houden en versterken van bestaande gebouwen de sprong voorwaarts gemaakt. Zo ontstonden scholen waar velen terecht trots op zijn. En waar kinderen inmiddels met zekerheid veilig naar toe kunnen. Veel partijen stapten over de harde grens van het alleen dienen van de eigen verantwoordelijkheid heen. Samenwerken omdat er een helder, gezamenlijk doel was.

De NAM zette als eerste, met de gemeenten, de stap naar een gezamenlijke aanpak. Schoolbesturen, kinderopvang, het Rijk en andere betrokkenen stapten mee. Zo werd het scholenprogramma het eerste succesvolle sectorale programma voor de aanpak van de gevolgen van gaswinning. Honderden miljoenen euro's zijn naar de huisvesting van onze kinderen gegaan, die nu op een goede en uitdagende wijze voorbereid worden op hun toekomst. En daarmee op de toekomst voor het gebied! “

Voorzitter Bé Schollema van de stuurgroep van het scholenprogramma in het voorwoord van 'Pronkjewail'.

Samengevat zijn de resultaten van het scholenprogramma:

- het scholenlandschap is/wordt geheel vernieuwd. Dit geldt zowel voor het basisonderwijs, alsook voor het speciaal basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het mbo, kortom voor alle onderwijsvoorzieningen in het gebied;
- het gaat niet alleen om huisvesting, het scholenprogramma is ook 'aanjager' geworden voor de vorming van kindcentra en samenwerkingsscholen. Onderwijs, klaar voor de toekomst!
- alle nieuwe schoolgebouwen zijn duurzaam en toekomstbestendig;

- de vaak grote overmaat in verouderde gebouwen is opgelost, er is rekening gehouden met de veranderingen in de bevolking en de bevolkingssamenstelling;
- het scholenprogramma draagt bij aan de leefbaarheid van de dorpen en de regio. Het sluit aan bij de kernhiërarchie en de geografische kenmerken;
- waar nodig en mogelijk biedt het scholenprogramma ruimte voor extra of nieuwe functies in de schoolgebouwen.

Zonder andere projecten te kort te doen, lichten we enkele sprekende voorbeelden toe.

't Zandt: nieuwbouw, leerplein, dorpsvernieuwing

De school in 't Zandt (die samenwerkt met de scholen in Zeerijp en Westeremden als netwerkschool Loppersum-Oost) heeft met *De Zandplaat* vanaf het schooljaar 2020-2021 een nieuw schoolgebouw gekregen. Het oude gebouw was meerdere keren uitgebreid en had geen goede indeling. De andere twee netwerkscholen zijn aardbevingsbestendig gemaakt. Ook is met steun vanuit het NPG bij *De Zandplaat* een mooi speelplein gerealiseerd. En daarnaast kon op de herinrichting van de Hoofdstraat worden aangesloten. Daarmee hebben de inwoners 'op 't Zandt' een prachtige nieuwe voorziening.

Bedum: cultuurhistorie en nieuwbouw samen

Dat nieuwbouw prima samengaat met het behoud van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing laat *CBS De Regenboog* in Bedum zien. De versterking, tevens verduurzaming, heeft het mogelijk gemaakt dat het monumentale deel in oude stijl is gebleven. De aanbouw is door nieuwbouw vervangen en samengevoegd met het monumentale gedeelte van de school.

Appingedam, RENN4: behoud van speciaal onderwijs voor de regio

S(B)O De Delta/Bladergroenschool zit sinds voorjaar 2022 in een nieuw onderkomen aan de Olingermeeden in Appingedam. Het speciaal onderwijs richt zich op een kwetsbare groep kinderen. Juist voor deze kinderen is 'thuisnabij onderwijs' erg belangrijk. Met behulp van het scholenprogramma kon het speciaal onderwijs voor de regio niet alleen behouden blijven, de kinderen kregen in Appingedam een prachtig nieuw gebouw, tegenover het IKC Olingertil. Het speciaal onderwijs, de begeleiding en zorg zijn in het nieuwe gebouw ondergebracht. De gemeente heeft de verkeersstructuur rondom de scholen aangepast: tussen het IKC en het RENN4 is zo een 'schoolerf' ontstaan.

Hoogezand, Zuiderkroon: architectuurprijs 'school van het jaar'

Het kindcentrum *Zuiderkroon* is kort geleden - oktober 2022 – geopend. Een nieuw gebouw dat ruimte biedt aan basisonderwijs, kinderopvang en speciaal basisonderwijs. Kortom, een combinatie die het belang een inclusieve samenleving duidelijk maakt. Met een nieuw en duurzaam gebouw voor de gebruikers. Ook de provincie erkende deze nieuwbouw in de wijk Woldwijck, waarbij de begrenzing van het stedelijk gebied/buitengebied werd aangepast.

En wat het daarnaast bijzonder maakt, is dat de nieuwbouw van *Zuiderkroon* (ontworpen door *De Zwarte Hond*) de landelijke architectuurprijs 'schoolgebouw van het jaar-2022' heeft gekregen!

Kantens: nieuwbouw OBS Klinkenberg: duurzaam en energiezuinig

Kantens kreeg vanaf 2021 een nieuwe school met tevens ruimte voor peuterspeelzaal, kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang. Ook de buitenruimte werd nieuw ingericht, waarbij binnen en buiten in elkaar overlopen.

OBS De Klinkenberg, centraal in het dorp, is een gasloos gebouw met een sedumdak. In de winter beschermt dat extra tegen de kou en 's zomers houdt het de warmte tegen. Bovendien liggen er op het speellokaal zonnepanelen. En dat allemaal is, zeker in de huidige tijd geen extraatje, maar noodzaak.

Ten slotte

Het scholenprogramma kon een succes worden, omdat:

- er samenwerking was/is tussen betrokken partijen;
- het vertrouwen is gegroeid;
- er per locatie maatwerk is geleverd;
- met de (financiële) kaders rekening is gehouden;
- en natuurlijk: urgentie/veiligheid als gezamenlijke drijfveer gold.

Wie in het gebied woont, ziet de resultaten dagelijks. En ga er anders maar eens kijken: Het Hogeland, Eemsdelta en Midden-Groningen zijn sowieso bijzonder!